

Armando PEGO PUIGBÓ i Francisco BATLLE

Saber i Comprendre

Les enormes dificultats socials, econòmiques, polítiques i humanes que hem hagut de patir durant aquest últim any, arran de la pandèmia del virus covid-19, han tornat a demostrar que la interrelació global de les societats actuals provoca també tot un seguit de desafiaments que colpegen directament les respostes que ha de ser capaç d'articular l'àmbit de la Filosofia i les Humanitats.

Una veritable recerca no podrà donar respostes immediates, com sembla que un món interconnectat gairebé exigeix com a condició d'eficàcia tècnica. A canvi, hauria d'oferir unes reflexions actuals i punyents que toquessin les arrels de la nostra condició humana. En certa mesura, continua en peu aquell compromís moral de la filosofia com a consolació que Boeci va resumir per a la filosofia occidental, l'abast i l'operativitat del qual la situació actual continua posant en *crisi*.

COMPRENDRE sempre ha volgut situar-se, amb humilitat i amb decisió, en aquesta cruïlla intel·lectual aportant un espai de diàleg des dels marges, fins i tot d'una manera indirecta, que pugui servir per obrir punts de vista que copsin alhora els matisos de més llarg recorregut. Les noves circumstàncies han renovat l'esforç per mantenir-nos fidels a aquest objectiu fundacional de la nostra revista.

Esperem que el número que ara ens complau de presentar davant dels nostres lectors hagi aconseguit tant reflectir aquesta continuïtat d'un ideari clàssic dels estudis humanístics, adreçat pel seu rigor tant a la comunitat acadèmica com a un públic universitari ampli, com alhora refermar la nostra atenció als fenòmens més actuals i a les conseqüències que s'hi plantegen.

Dos articles inicials exposen qüestions rellevants de les tensions i la creativitat originades per l'apropament transversal entre les ciències socials i les humanístiques. En l'article «Una revisión metateórica respecto a la operatividad de límites metodológicos, epistémicos y ontológicos en la investigación psicoclínica», María Teresa Gargiulo proposa un apropament als valors psicoterapèutics de l'experiència espiritual. Davant de reduccionismes de tota mena, l'autora planteja una revisió metateòrica que permeti advertir la dinàmica pròpia de l'espiritualitat i les tradicions religioses en la constitució de la personalitat humana, evitant d'exercir-hi una limitació operativa a l'estructura simplement psicològica.

D'altra banda, a «La monstruosidad del Otro», Jorge León Casero s'apropa al concepte de l'Altre en el pensament de Slavoj Žižek. Davant del multiculturalisme liberal i de l'ètica de l'alteritat levinasiana, tal com és interpretada per Jacques Derrida, Žižek

prefereix adoptar una posició lacaniana per tal de fer front a la qüestió de l'autoritat simbòlica en el marc de les estratègies de subversió dels marcs polítics actuals.

Intel·ligència (Artificial) i Filosofia

Els articles aplegats a continuació apunten també al mateix objectiu de col·laborar amb altres disciplines properes, siguin de tipus social o tecnocientífic, la qual cosa constitueix l'eix d'una de les línies de recerca que el SGR «Filosofia i Cultura» de la Facultat de Filosofia (URL) desitja explorar i compartir. Ens ha semblat oportú donar cabuda a un dossier sobre Filosofia i Intel·ligència Artificial des dels reptes amb què els avenços tècnics qüestionen l'horitzó d'expectatives de la filosofia de rerefons clàssic i de la teologia.

Queda lluny la imatge de Descartes de l'arbre de la Filosofia amb la Metafísica com les seves arrels i la Física com el seu tronc. El símil actual és més aviat un moviment centrífug mitjançant el qual les diverses ciències es van independitzant de la Filosofia a mesura que consideren que adquireixen una entitat suficient. Tanmateix, hi ha situacions extremes que requereixen centralitzar el coneixement: la irrupció de la intel·ligència artificial és una d'aquestes situacions.

La intel·ligència artificial, antigament només un bonic oxímoron, apareix actualment en els mitjans de comunicació cada dia: conducció autònoma, algorismes que influeixen en resultats electorals o que decideixen per nosaltres, robots per als quals es reclamen drets... Darrere de tots aquests avenços tornen preguntes fonamentals: pensen les màquines?, què és pensar?, què és conèixer o tenir sentiments? Cal, per tant, analitzar aquest progrés científic des d'una perspectiva humanista. Cal tornar a la filosofia.

Odo Marquard comparava la figura del filòsof actual amb el «doble» que es fa servir en les escenes arriscades. Ha de ser una persona capaç de gestionar dissensions i divergències seculares que li permetin debatre amb els especialistes en les zones de risc i de frontera del saber. D'ací que els dies 27 i 28 de novembre de 2019, a la seu de la Facultat de Filosofia de Catalunya (URL), s'organitzessin unes «Jornades de Filosofia i Intel·ligència Artificial *Filosof-IA*». Promovent un entrecruament de perspectives científicotecnològiques i filosòfiques, pretenia, precisament, suggerir camins nous de resposta als reptes que tenim plantejats en l'àmbit de la intel·ligència artificial.

Són fruit d'aquelles jornades els tres articles que, com dèiem, s'inclouen en aquest número de la revista a tall de dossier. Joan Albert Vicens ofereix una visió antropològica a partir de la pregunta «Poden pensar les màquines?». Hi planteja una anàlisi de les quatre tesis resultants de la comparació entre la intel·ligència humana i l'artificial, amb especial èmfasi en la proposta zubiriana de la «intel·ligència sentent».

Les implicacions teològiques estan explicitades a «IA: Aproximación desde una teología amiga de la ciencia», de Juan Ramón La Parra, on s'ofereix una doble perspectiva:

des de la teologia fonamental i des de l'antropologia teològica. Conceptes teològics com ara creació, home a imatge de Deu, pecat i escatologia es posen en relació amb el discurs de la intel·ligència artificial.

Finalment, Jaume Agustí-Cullell i Marco Schorlemmer, des del coneixement profund de la tècnica, en l'article «A humanist perspective on Artificial Intelligence», donen les claus per distingir les fronteres entre un tipus d'intel·ligència i l'altre des d'un plantejament humanista-sociocultural: la «socially embodied human intelligence».

Tres articles que actuen com a tensors contra la independència de les ciències i que imposen una força centrípeta en direcció cap a una necessària visió filosòfica de la realitat.

Armando PEGO PUIGBÓ
Director de *COMPRENDRE*

Francisco BATLLE
Coordinador del Dossier “Filosofia i Intel·ligència Artificial”
Neurite Lab